

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2012 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332.8+336.6.663

*І. С. Обітоцький,
студент ФММ, Національний технічний університет України «КПІ»
В. І. Очередько,
ст. викладач*

ЕКОНОМІЧНО – ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО ЖИТЛОВО – КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті досліджено економічно-організаційні аспекти реформування міського житлово-комунального господарства в сучасних умовах господарювання в рамках Загальнодержавної Програми реформування та розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки, яку затверджено Законом України від 24 червня 2004 року № 1869-IV. Визначена ефективність використання оборотних засобів на комунальному підприємстві.

In the article investigational economic-organizationally of aspects reformation city dwelling-communal economy in the modern terms of manage within the framework of National Program reformation and development dwelling-communal economy on 2009-2014 years, which is ratified Law of Ukraine from Junes, 24, 2004 № 1869- IV. Certain efficiency of the use of circulating assets is on a communal enterprise.

Ключові слова: демонстративні проекти, служба замовника, об'єднання співвласників, делеговане управління.

Вступ. Упродовж останнього десятиліття проблеми, пов'язані з функціонуванням житлово-комунального комплексу, перебувають у фокусі політичної уваги, проте серйозних позитивних зрушень у цій сфері не відбулося.

Ситуація в житлово-комунальному господарстві продовжує ускладнюватися, відсутні позитивні зміни у становленні ринкових засад господарювання, розвитку конкуренції та залученні приватних інвестицій у підприємства галузі. Неefективність реформування галузі призвела до критичного стану основних фондів підприємств житлово-комунального господарства. Недосконала тарифна політика зумовила хронічну і постійно зростаючу збитковість підприємств. Недосконалість системи управління житлом та підприємствами житлово-комунального господарства, а також системи регулювання природних монополій призвела до того, що підприємства галузі неспроможні ефективно працювати в ринкових умовах і надавати споживачам послуги належної якості. Значними і постійно зростаючими є втрати води і теплової енергії. Питомі витрати енергетичних ресурсів під час виробництва і надання житлово-комунальних послуг майже удвічі перевищують відповідні показники країн Європейського Союзу.

Про відсутність реальних зрушень та зволікання з належною реалізацією житлово-комунальної реформи яскраво свідчить статистика[2]. Так, за станом на 1 січня 2009 року дебіторська та кредиторська заборгованість галузі становила відповідно 10,1 млрд та 9,4 млрд гривень. Збитки підприємств за підсумками роботи у 2008 році склали 1,6 млрд гривень.

Вирішення цього питання потребує удосконалення підходів до фінансового забезпечення виконання Програми, приведення її у відповідність із загальнодержавними пріоритетами, додержання ефективного використання бюджетних коштів під час реалізації державної політики, розроблення ефективних механізмів залучення позабюджетних коштів для формування житлового фонду і реформування житлово-комунального господарства в рамках розвитку публічно-приватного партнерства. Останнім часом до проблем житлово-комунальних господарств прикута увага всього депутатського корпусу, урядовців, засобів масової інформації. І це не випадково, оскільки стан галузі значною мірою визначає умови життя населення, розвитку регіонів і рівень функціонування господарства України загалом.

З метою виправлення ситуації, що склалася у житлово-комунальній сфері прийнято Загальнодержавну Програму реформування та розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки[2].

Першочерговим завданням Програми є зламати систему, яка залишилася у спадок від Радянського Союзу, і забезпечувати функціонування галузі у ринкових умовах. У житлово-комунальному господарстві це здійснюється шляхом створення служб замовника, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, залучення приватних підприємств для експлуатації та обслуговування житлового фонду. Нині у Львові, Одесі, Краматорську, Оболонському районі Києва реалізуються демонстраційні проекти створення служб замовника для опрацювання питань розподілу функцій управління житловим фондом та його обслуговуванням, запровадження процедури конкурсного відбору виконавців, розробки необхідних нормативно-правових актів.

За 2009 рік майже на 500 одиниць зросла кількість об'єднань співвласників багатоквартирних будинків і на сьогодні їх налічується понад 2150 [5]. На 30 відсотків збільшилася кількість підприємств з обслуговування житлового фонду. Зокрема, у містах Тернополі, Олександрії Кіровоградської області весь житловий фонд передано на обслуговування приватним підприємствам, у місті Комсомольську Полтавської області з 6 житлово-експлуатаційних підприємств 5 – приватні, що дозволило підвищити якість обслуговування при зменшенні на третину собівартості.

Найбільшою проблемою галузі, яка, по суті, гальмує її реформування, є незадовільний фінансовий стан комунальних підприємств[8]. За минулі роки сума дебіторської заборгованості підприємств галузі досягла 8,2 млрд. грн. і продовжує зростати. Рівень відшкодування тарифами витрат виробництва з урахуванням перехресного субсидування становить по регіонах 84-91 відсоток. Несвоєчасно і не в повному обсязі відшкодовуються пільги і субсидії, витрати бюджетних установ і організацій. Як наслідок зростає кредиторська заборгованість підприємств, яка на 1 травня 2009 року становила понад 9 млрд. грн. при річному обсягу надання послуг 6,7 млрд.грн. Все це в свою чергу не дає можливості забезпечити в повному обсязі поточні розрахунки за енергоносії, своєчасно виконувати податкові зобов'язання, ліквідувати існуючу заборгованість із заробітної плати, що становила на 1 травня 2009 року 101 млн. грн., використовувати за призначенням амортизаційні відрахування, що становлять на цю дату понад 600 млн. грн.

Комітетом Держжитлокомунгоспу разом з місцевими органами влади проводиться відповідна робота з розв'язання цієї проблеми. Зокрема, у всіх регіонах України створені та працюють обласні комісії з погашення заборгованості за житлово-комунальні послуги та розрахунків за спожиті енергоносії, перевірок обсягів, якості та вартості житлово-комунальних послуг, допомоги громадянам в оформленні субсидій, проведення відповідної роз'яснювальної роботи серед населення.

Фінансове оздоровлення галузі не можливе без налагодження ретельного обліку та раціонального використання матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів. Відомо, що житлово-комунальне господарство є одним з найбільших споживачів енергоресурсів. Водночас питомі витрати на виробництво продукції у галузі в 1,5-2 рази перевищують аналогічні показники країн Європи, а втрати паливної енергії становлять 30-50 відсотків, а в деяких містах і до 70 відсотків. На жаль, програми виконуються незадовільними темпами. Протягом 2008-2009 років підприємствами галузі зекономлено лише 1600 тис. тон умовного палива, що становить 19

відсотків від паливної економії, оснащено будинків лічильниками холодної води – 32 відсотки до завдань Програми, лічильниками теплової енергії – 9, регуляторами температури – близько 2 відсотків. При цьому скорочення витрат енергоресурсів в основному пов'язане із зменшенням обсягу послуг, оскільки питомі втрати залишаються на рівні попередніх років.

Фінансовий стан же підприємства залежить від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються на реальні гроші. Найважливіші показники господарської діяльності підприємства – прибуток і обсяг реалізованої продукції – безпосередньо залежать від швидкості оборотності коштів.

Постановка завдання. Визначення ефективності використання оборотних активів на комунальному підприємстві та виявлення шляхів поліпшення ефективності діяльності підприємства.

Результати дослідження. Ефективність використання оборотних засобів визначається передусім їх оборотністю. Під оборотністю засобів розуміють тривалість перебування оборотних активів в окремих стадіях виробництва і обігу. Оборотність оборотних засобів визначається[13]:

- тривалістю одного обороту в днях;
- кількістю оборотів за звітний період (коефіцієнт оборотності).

Тривалість одного обороту в днях визначається як відношення суми середнього залишку оборотних активів до суми односторонньої виручки за весь період[12]. Тривалість обороту засобів – це показник, здатний одночасно відобразити результати процесу матеріального відтворення – обсяг реалізації виробленої продукції і наданих послуг за певний період – і ефективність використання в цьому процесі матеріальних засобів і коштів.

Термін обороту виробничих запасів відображає час перетворення товарно-матеріальних цінностей на готову продукцію. Тривалість обороту дебіторської заборгованості відображає середній термін отримання платежу. Тривалість обороту коштів підприємства відображає час їхнього функціонування, починаючи з авансування в предмети праці і завершуючи отриманням виручки від реалізації продукції.

Для проведення аналізу візьмемо дані по КП “Управління житлово-комунального господарства” м.Славутича за 1 та 2 півріччя 2010 року та за 1 півріччя 2011 року. Собівартість товарної продукції становить відповідно: 14287,0 тис.грн., 14094,4 тис.грн., 14311,4 тис.грн., дохід від реалізації послуг – 9857,8 тис.грн., 9396,1 тис.грн., 10364,1 тис. грн.

Оборотний капітал усього становить – 32260,6 тис.грн. (01.01.10 р.), 28963,0 тис. грн.(01.07.10 р.), 26566,5 тис. грн. (01.01.11 р.), 25812,7 тис. грн. (01.07.11 р.); виробничі запаси відповідно – 8500,0 тис. грн., 7614,1 тис. грн., 7099,7 тис. грн., 6130,2 тис. грн.; дебіторська заборгованість – 22172,6 тис. грн., 21250,6 тис. грн., 19267,1 тис. грн., 19607,5 тис. грн.; грошові кошти – 1581,0 тис. грн., 91,7 тис. грн., 159,8 тис. грн., 46,4 тис. грн.

Розрахувавши за формулами коефіцієнти бачимо, що при нормативному значенні менше 52 днів тривалість 1 обороту оборотних засобів становить відповідно – 667, 643, 546 днів; коефіцієнт оборотності при нормативному значенні більше 7 складає відповідно – 0,27, 0,28, 0,33. Тривалість 1 обороту виробничих запасів складає – 111, 110, 93 днів при нормативному значенні менше 45 днів, коефіцієнт оборотності відповідно становить – 1,62, 1,64, 1,94 – при нормативному значенні більше 8. Тривалість 1 обороту дебіторської заборгованості складає у відповідності до аналізованих дат – 475, 462, 406 днів при нормативному значенні менше 20 днів, коефіцієнт оборотності складає – 0,38, 0,39, 0,44, при нормативному значенні більше 18. Тривалість 1 обороту коштів складала – 470, 443, 374 днів.

Тривалість одного обороту оборотних засобів в 1-ому півріччі 2010 року дорівнювала 667 днів, у 1 півріччі 2011 року вона зменшилася на 121 день або 18,1% і становить 546 днів. За перше півріччя 2010 року оборотні активи зробили 0,27 оборотів, а в першому півріччі 2011р. оборотність збільшилася на 0,06 оборотів або на 22,2% і становить 0,33 оборотів.

Тривалість одного обороту виробничих запасів в базовому періоді показує, що тривалість перетворення товарно-матеріальних цінностей у кошти дорівнювала 111 днів, а в звітному півріччі вона зменшилася на 18 днів і дорівнює 93 дні, за базовий період виробничі запаси зробили 1,62 оборотів, а за звітний – 1,94 оборотів, збільшивши при цьому оборотність на 0,32 оборотів, що становить 19,8 %.

Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості показала, що середній термін отримання платежу за надані послуги – 475 днів в першому півріччі 2010 року і 406 днів в першому півріччі 2011 року. Відхилення звітного періоду від базового становить 69 днів (14,5 %), що є гарною тенденцією в покращенні ефективності використання і пов'язано з претензійною роботою, що проводиться юридичною службою підприємства, але робота з реструктуризації заборгованості населення за житлово-комунальні послуги проводиться дуже повільними темпами. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився на 0,06 оборотів, що дорівнює 15,8 %.

Тривалість одного обороту коштів показує, що час їхнього функціонування, починаючи з авансування в предмети праці і завершуючи отриманням виручки від реалізації послуг в 1-ому півріччі 2010 року дорівнював 470 днів, а в 1-ому півріччі 2011 року він зменшився на 76 днів (16,2 %) і становить 394 дні.

Коефіцієнт завантаження теж зменшився на 68 копійки або 18,3 %. Він показав, що в 1-ому півріччі 2010 року на 1 гривню реалізованих послуг припадало 372 копійки оборотних активів, а в 1-ому півріччі – 304 копійки. Хоч показник має тенденцію до зменшення, але він свідчить про неефективне використання оборотних активів в КП УЖКГ, їх великі залишки.

Виходячи з наведених даних, можна сказати, що оборотність оборотних засобів за аналізований період прискорилася на 86 днів. Це привело :

- а) до збільшення коефіцієнта оборотності засобів на 0,06 обороти;
- б) до зниження коефіцієнта завантаження засобів в обороті на 68 коп.

На зміну оборотності оборотних активів впливають два фактори: зміна обсягу реалізації послуг; зміна середнього залишку оборотних коштів. Підприємство обсяги реалізації комунальних послуг не може збільшити в кількісному виразі, а може тільки за рахунок підвищення тарифів на ці послуги. Система цін і тарифів в житлово-комунальному господарстві визначається місцевими органами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 року. Вона розрахована на три групи споживачів – населення, бюджетні організації та підприємства.

Граничний розмір відшкодувань населенням витрат на житлово-комунальні послуги становить – 90 % фактичних витрат. Аналізуючи фінансовий стан підприємства слід зазначити, що заборгованість населення за спожиті комунальні послуги на 01.07.11 року становить – 5,8 млн. грн., підприємств і організацій – 8,6 млн. грн.

Держава не забезпечує підприємству повного обсягу компенсації з бюджету різниці між встановленими цінами і тарифами і фактичною вартістю комунальних послуг, що негативно позначається на фінансовому стані. Цей факт призводить до заниження обсягу реалізації, тим самим до зменшення надходження готівкових коштів і до збитковості підприємства.

Вплив першого фактору визначають так [6]: середній залишок оборотних активів (попередній період) ділиться на односторонню виручку за звітний період за мінусом оборотності оборотних активів за минулий період.

Вплив другого фактору визначають діленням зміни середнього залишку оборотних активів на односторонню виручку від реалізації в звітному періоді за мінусом оборотності оборотних активів у базовому періоді.

Вплив зміни обсягу від реалізації послуг на оборотність оборотних активів по КП УЖКГ дорівнює : $30612,8 : (8637 : 180) - 667 = - 29$ днів;

Вплив зміни середнього залишку оборотних активів дорівнює :

$-4381,9 : (8637,3 : 180) = - 92$ дні.

Баланс відхилень = $- 29 - 92 = - 121$ день.

Отже, зростання обсягу виручки від реалізації послуг на 415,9 тис. грн.(8637,3–8221,4) прискорило обертання оборотних активів на 29 днів. Зменшення середнього залишку оборотних активів на 4381,9 тис. грн.(26230,9-30612,8) прискорило обертання оборотних активів на 92 дні.

Прискорення обертання оборотних активів на 121 день вивільнило з обігу грошові кошти в сумі 5533,2 тис. грн. ($-121 * (8637,3 + 7834,7 + 8221,4 : 540)$).

Величину економічного ефекту від прискорення оборотності оборотних активів, можна розрахувати, користуючись і коефіцієнтом завантаження коштів в обороті. Якщо, в першому півріччі 2010 року для одержання однієї гривні виручки було витрачено 372 коп. оборотних засобів, то в першому півріччі 2011 року – 304 копійки, тобто менше на 68 копійок на кожну гривню виручки.

Загальна сума економії оборотних активів з усього обсягу виручки становить: $(-68 * 8231,1) : 100 = 5597,2$ тис. грн. (різниця 67,2 тис. грн., порівняно з попереднім розрахунком 5806,2 тис. грн. пояснюється округленням чисел під час розрахунку). Оборотність запасів збільшилась на 18 днів. Це привело до збільшення коефіцієнта оборотності запасів на 0,32 обороти. На зміну оборотності запасів впливають два фактори: зміна собівартості реалізованих послуг та зміна середнього залишку запасів.

Вплив зміни собівартості = $8063,85 : (12825,2 : 180) - 111 = + 2$ дні;

Вплив зміни середнього залишку запасів = $(6621,55 - 8063,85) : (12825,2 : 18) = - 20$ днів.

Баланс відхилень = $2 - 20 = - 18$ днів.

Зменшення собівартості наданих послуг на 231,4 тис. грн. призвело до уповільнення обертання запасів на 2 дні. Зменшення середнього залишку запасів на 1442,3 тис. грн. прискорило обертання запасів на 20 днів. Загальне прискорення обертання на 18 днів вивільнило оборотних засобів в сумі 1266,4 тис. грн. ($-18 * (13056,6 + 12110,8 + 12825,2) : 540$). Резервом збільшення оборотності запасів є збільшення собівартості реалізованих послуг шляхом збільшення обсягу реалізації на

231,4 тис. грн.

Оборотність дебіторської заборгованості збільшилася на 69 днів. Це призвело до збільшення коефіцієнта оборотності на 0,06 оборотів. Збільшення обсягу реалізації на 415,9 тис. грн. призвело до прискорення оборотності дебіторської заборгованості. Зменшення середнього залишку дебіторської заборгованості на 2234,0 тис. грн. призвело до прискорення обертання дебіторської заборгованості на 47 днів. В результаті прискорення оборотності дебіторської заборгованості додатково вивільнює оборотних засобів на суму $(-69 * 45,73) = 3155,4$ тис. грн.

Висновки. Практичне та теоретичне значення даного дослідження полягає в визначенні та дослідженні ефективності використання оборотних засобів на комунальному підприємстві.

З проведеного аналізу бачимо, що оборотні активи КП УЖКГ м. Славутича використовуються неефективно. Жоден з показників оборотності не відповідає нормативному значенню, але спостерігається тенденція покращення ефективності їх використання.

Керівникам КП УЖКГ необхідно переглянути вказані шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів, щоб їх розміщення мало позитивний вплив на фінансовий стан підприємства, оскільки правильна оцінка фінансового стану підприємства та фінансових результатів діяльності за сучасних умов господарювання краще потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів.

Література

1. Указ Президента України «Про прискорення реформування житлово-комунального господарства» (№ 1351/99 від 19 жовтня 1999 р.) // Офіційний вісник України. — 1999. — № 42. — Ст. 2089.
2. Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009 — 2014 роки, затверджено ЗУ від 24.06.04 № 1869-IV.
3. Житловий кодекс [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.ukrsites.com.ua/l-portal.rada.gov.ua>>.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finanalisis.ru>.
5. Долженко Г. Уряд : рішення і дії. Якісний побут – коли його не помічаш. / Долженко Г. // Урядовий кур'єр. 2003. - № 120.
6. Економічний аналіз: Навчальний посібник / За ред. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
7. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник – К. : Знання, 2000. – 207 с.
8. Полуянов В.П. Теория и практика реформирования предприятий в коммунальном хозяйстве. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2007. – 244 с.
9. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика. Перспекиви / О.М.Тищенко, М.О. Кизим, Т.П.Юр'єва, С.Ю.Юр'єва, І.В.Покуца. – Харків: ІНЖЕК, 2008. – 368 с.
10. Люта Г. Десять дискусійних аргументів реформування ЖКГ // Дзеркало тижня. – 2007. – №43. – С.1, 8.
11. Сиражданова В.Ж. Управление в городском хозяйстве: учебное пособие / кол авторов. – М.: КНОРУС, 2009. – 352 с.
12. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000 – 458 с.
13. Шеремет А.Д. Финансы предприятий. / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин – М.: ИНФРА – М, 2003. – 344 с.
14. Господарський кодекс України №465-15 від 16.01.2004 .
15. Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 .

Стаття надійшла до редакції 20.03.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"